

**ICHKI NAZORAT TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH: XO'JALIK YURITUVCHI
SUBYEKTLAR UCHUN ASOSIY TAMOYIL****Laylo To'lqinova***Qarshi muhandislik-iqtisodiyot instituti**Iqtisodiyot fakulteti Audit yo'nalishi 1-kurs Magistrant***MAVZUNING DOLZARBLIGI**

Mamlakatimizda chuqur o'zgarishlar, siyosiy va ijtimoiy-iqtisodiy hayotning barcha tomonlarini izchil isloh etish va liberallashtirish, jamiyatimizni demokratik yangilash va modernizatsiya qilish jarayonlari jadal sur'atlar bilan rivojlanib bormoqda. Bunda kuchli fuqarolik jamiyatini shakllantirish yo'lida belgilab olingan va izchil ravishda amalga oshirilayotgan ulkan vazifalar mustahkam zamin yaratmoqda.

Har qanday xo'jalik ob'ektining egasi doimo o'z xo'jalik faoliyatini sifatli tashkil etish haqida qayg'uradi. Har qanday daromadli korxonada o'z egasi uchun potentsial foyda keltiradi. Qaysi malakali tadbirkor o'z naslining ishlashi, unga bunday jiddiy daromad keltirishi bilan qiziqmaydi? Ehtimol, siz hamma narsa o'z yo'nalishi bo'yicha bo'lishiga yo'l qo'yish uchun ahmoq bo'lishingiz kerak va har doim shunday bo'ladi, tashkilotdagi ish rejalashtirilganidek davom etadi va bir xil ijobiy moliyaviy natijalarni abadiy olib keladi, deb o'ylash kerak. sizning qo'l ostidagilaringizning mehnat jarayoni. Aynan chunki aqli joyida va o'z kompaniyasini boshqarishga xolis munosabatda bo'lgan har bir ishbilarmon o'z foydasini yo'qotishdan va bir kun kelib daromad olishdan qo'rqadi. bankrot, u tashkilotning ichki nazorat tizimini joriy qiladi. Bu nima? Bu tizim nima beradi? U qanday tashkil etilgan? Va qanday maqsadlar bor? Birinchi narsa.

TASHKILOTDA ICHKI NAZORAT TIZIMI NIMA

Har qanday namunali xo'jalik yurituvchi sub'ekt namunasi - bu o'z xo'jalik faoliyatini uzluksiz amalga oshiruvchi va o'z mavjudligining asosiy shartini - daromad keltiradigan, uni muntazam oshirib boruvchi korxonadir. Kompaniya egasi har doim barcha sa'y-harakatlari va investitsiyalarini faqat o'z tashkilotini yanada kuchliroq va kuchliroq qiladigan, daromad ko'rinishidagi daromad manbalarini kengaytiradigan narsaga qaratadi. Albatta, har qanday egasi o'z kompaniyasining muammosiz ishlashini xohlaydi. Va u buning uchun tegishli choralar ko'rish kerakligini tushunadi. Aynan shu erda tashkilotning ichki nazorat tizimini tashkil qilishning global ehtiyoji paydo bo'ladi. Bu erda korxonada boshqaruv jarayonidagi kamchiliklarni nazorat qilish va aniqlash uchun bunday apparatni shakllantirish zarurligini aniq ko'rish mumkin, bu esa egasiga har qanday qoidabuzarliklar va nomuvofiqliklar haqida signal beradi. Bunday qurilma nima bo'lishi kerak?

Tashkilotni boshqarishdagi ichki nazorat tizimi - bu korxonada sodir bo'layotgan barcha protseduralar va biznes jarayonlarini kuzatish, monitoring qilish, tekshirish, baholash va tahlil qilish usullari to'plamidir. umuman kompaniyaning iqtisodiy

faoliyati. Boshqacha qilib aytganda, bu maxsus xodimlar, o'ziga xos usullartadqiqot, tahliliy asbob-uskunalar va tegishli texnologiyalar ro'yxati, ular birgalikda biznes egasiga taqdim etilishini istagan juda nazorat qiluvchi ta'sirni beradi. U o'zini insofsiz bo'ysunuvchilardan yoki o'z vazifalarini sifatsiz bajarishdan himoya qilish uchun bunday nazoratga muhtoj, bu oxir-oqibat umuman korxonaning moliyaviy natijasiga ta'sir qilishi mumkin. Lekin bu jarayon qanday tashkil etilgan?

Korxonada ichki nazorat tizimini tashkil etish - bu nazorat qiluvchi organlarning texnik jihozlar va xo'jalik yurituvchi sub'ektning barcha zarur ma'lumotlariga ega bo'lishi bilan birgalikda faoliyat yuritishi uchun shunday qulay shart-sharoitni shakllantirishdir. -xodimlar ishini nazorat qilishda sifat nazorati va ularning lavozim yo'riqnomalariga muvofiq bevosita vazifalari. Oddiy qilib aytganda, korxonada nazorat apparatini yaratish mutaxassis auditorlar tomonidan kompaniyaning barcha funksional sohalarida tekshirishlarni amalga oshirishni nazarda tutadi.

Maqsadlar

Belkali tadbirkor hech qachon maqsadsiz ish qilmaydi, shuning uchun u o'zining har bir ishini, yangiligini, direktor orqali berilgan buyrug'i yoki buyrug'ini har bir tafsilotini o'ylab ko'radi va aniq natijaga erishish uchun uni korxonasining tadbirkorlik faoliyatiga tatbiq etadi. Shunga ko'ra, boshqaruv apparati bilan ham xuddi shunday. Tashkilotda ichki nazorat tizimining to'rtta asosiy maqsadi mavjud bo'lib, ular har qanday mulkdorga yo'l qo'ymaslik uchun rahbarlik qiladimuammolar yuzaga keladi:

1. Iqtisodiy faoliyat samaradorligini tekshirish. Bu mumkin bo'lgan og'ishlarni aniqlash va ularni bostirish uchun korxonada amalga oshirilayotgan iqtisodiy operatsiyalarni kuzatish va monitoring qilish zarurligini bildiradi.
2. Axborot xavfsizligi. Bu boshqaruv va yuqori organlarga ishonchli, ob'ektiv, to'liq va o'z vaqtida hisobot taqdim etishda buxg alteriya bo'limining shaffof faoliyatini tashkil etishni o'z ichiga oladi.
3. O'g'irlik va xodimlarning noqonuniy harakatlariga chek qo'yish. Bu korxonada ichidagi xodimlar tomonidan pul yuvish va firibgarlik holatlari ustidan nazoratni kuchaytirishni nazarda tutadi.
4. Qoidalarga muvofiqlik. Xodimlar apparatidagi har bir shtat birligi ichki tartibga soluvchi ish jadvaliga qat'iy rioya qilishi kerak.

O'zini va kompaniya faoliyatining samarasini daromad shaklida himoya qilishga urinib, uning egasi o'z oldiga aniq maqsadlar qo'yadi. Tashkilotda ichki nazorat tizimini samarali tashkil etish tufayli bu maqsadlarga muvaffaqiyatli erishilmoqda.

Funksiyalar

Har qanday mulk shaklidagi tashkilotda ichki nazorat tizimini tashkil etish tegishli organlar tomonidan aniq funksiyalarni bajarishni nazarda tutadi. Axir, har bir nazorat operatsiyasi ma'lum bir natijaga erishishni o'z ichiga oladi. Global natija muntazam va barqaror daromadga ega bo'lgan korxonaning uzluksiz ishlashi bo'lishi kerak. Va unga faqat strategik funksiyalar to'plamini amalga oshirishda erishish mumkin ko'rinadi. Mana ulardan ba'zilari:

- Kompaniyaning biznes faoliyati va uning tashqi muhiti monitoringi - bozor tendentsiyalari, talab ehtiyojlarining o'zgarishi, shuningdek, raqobatbardosh imkoniyatlar va ularning siyosatini kuzatishni o'z ichiga oladi.

- Kompaniya faoliyatining strategik yo'nalishlarini ishlab chiqish - operatsion va xo'jalik faoliyatida taktik qadamlar orqali kompaniyaning asosiy maqsadiga erishishni ta'minlaydi.

- Xavflarni baholash va boshqarish tizimini yaratish - har qanday korxonaning nazorat qiluvchi organlari uning faoliyati doirasida unga qanday salbiy omillar tahdid solayotgani haqida tasavvurga ega bo'lishi kerak.

- Investitsiya va kapital qo'yilma loyihalarini baholash - ichki nazorat u tomonidan kiritilgan loyihalarning unumdorligi, oqilonaligi va rentabelligini baholash bo'yicha ishlarni amalga oshirishi kerak.

Umumiydan xususiyya o'tsak, biz yuqori sifatli ichki ma'lumotlarni o'tkazish uchun asosiy ma'lumot sifatida tashkilotdagi ichki buxg alteriya nazorati tizimining joriy funksiyalarini ajratib ko'rsatishimiz mumkin. zavod tekshiruvlari:

- joriy buxg alteriya tizimlarini o'rganish;
- ushbu tizimlarning unumdorligi va rentabelligini baholash;
- moliyaviy tahlil va buxg alteriya nazorati;
- nazorat usullarini kuzatish;
- global muvofiqlik;
- xodimlar tomonidan ichki tartib-qoidalarga rioya qilish;
- taqdim etilgan ma'lumotlarning ishonchlilik darajasini baholash;
- buxg alteriya hisobi, soliq, yuridik masalalarda maslahat;
- buxg alteriya hisobi, boshqaruv va soliq hisobini bevosita avtomatlashtirishda ishtirok etish;

- Rejalashtirilgan ko'rsatkichlar bajarilishini tekshirish.

Iqtisodiy huquqbuzarliklarni aniqlash

Boshqa har qanday iqtisodiy yoki protsessual protsedura singari, nazorat tadbirlarini o'tkazish ham aniq vazifalarni bosqichma-bosqich bajarishni ta'minlaydi. Ichki nazorat tizimini tashkil etishning asosiy bosqichlari quyidagilar:

Nazorat deyarli har doim omad kalitidir. Va agar biz tashkilot faoliyatining buxg alteriya hisobi haqida gapiradigan bo'lsak, unda bu holda qilishning iloji yo'q. Uni qanday amalga oshirish kerak? Amalda buxg alteriya hisobi va hisobotini tashkil etishning qanday nuanslari bor? Xatoga yo'l qo'ymaslik va davlat oldida aybdor bo'lmaslik uchun nimaga e'tibor qaratish kerak

ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. - T.: O'zbekiston, 2017. O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2007 y., 15-son, 152-modda; 2008 y., 52-son, 510-modda; 2011 y., 16-son, 159-modda; 2014 y., 16-son, 176- modda; 2017 y., 14-son, 213-modda.
2. O'zbekiston Respublikasi Soliq Kodeksi. – T.: Adolat, 2008.
3. O'zbekiston Respublikasining Fuqarolik Kodeksi- 1996 yil 29 avgustda tasdiqlangan. (O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining Axborotnomasi, 2016 y., 17-son, 173-modda).
4. O'zbekiston Respublikasining «Buxgalteriya hisobi to'g'risida»gi Qonuni. O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2016 y., 404-son.
- 5.- <http://www.audit.uz> (Auditorlar Palatasi sayti)
- 6.- <http://www.mf.uz>. (O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi sayti)
- 7.- <http://www.uza.uz>. (O'zbekiston axborot agentligi sayti)
- 8.- www.ziyonet.uz (O'zbekiston axborot agentligi sayti)
4. Abdixalimovich, A. F., & To'lqinovich, M. T. L. (2023). YOSH KADRLARNI O'QITISH DIDAKTIKASINING ZAMONAVIY TALABLARI. PEDAGOG, 6(4), 110-114.
5. Abdixalimovich, A. F. (2023). MINALI MAYDONLARDAN YO 'L OCHIB O'TISH USULLARINI O'RGANISH METODLARI. Новости образования: исследование в XXI веке, 1(9), 65-72.
6. Abdixalimovich, A. F. (2023). YOSHLARDA HARBIY BILIM VA FAOLIYATINI SHAKILLANTIRISHNING IJTIMOIIY FALSAFIY XUSUSIYATLARI. O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI, 2(22), 148-153.
7. Азимов, Ф. А. (2023). СОЦИАЛЬНО-ФИЛОСОФСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ ВОЕННЫХ ЗНАНИЙ И ДЕЯТЕЛЬНОСТИ У МОЛОДЕЖИ. Новости образования: исследование в XXI веке, 2(13), 361-364.
8. Азимов, Ф. А. (2022). ПАТРИОТИЗМ ОЧЕНЬ ЦЕНИТСЯ. О'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI, 1(12), 975-977.
9. Азимов, Ф. А. (2023). ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ФАКТОРЫ, ВЛИЯЮЩИЕ НА ПРОЦЕСС ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ВОЕННОСЛУЖАЩИХ-

РУКОВОДИТЕЛЕЙ. Новости образования: исследование в XXI веке, 2(13), 365-368.

10. Abdixalimovich, A. F. (2023). HARBIY XIZMATCHILARDA KO 'NIKMA VA MALAKALARNI SHAKLLANTIRISH. O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI, 2(22), 154-156.

11. Мамаджонов, Р. (2023). "VII-VIII ASRLARDA ARAB XALIFALIGI ISTILOSIGA QARSHI KURASHDA MAHALLIY HUKMDORLARNING O 'RNI VA ROLI" MAVZUSIGA OID INGLIZ TILLI TADQIQOTLAR TAHLILI. Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари/Актуальные проблемы социально-гуманитарных наук/Actual Problems of Humanities and Social Sciences., 3(S/5).

12. Akramovich, M. R. (2023). PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF PROFESSIONAL DIRECTION OF YOUNG PEOPLE.

13. Akramovich, M. R. (2023). Patriotism and its Importance in Involving Young People in the Armed Forces. Texas Journal of Multidisciplinary Studies, 17, 31-33.

14. Мамажонов, Р. А., Тилаволдиев, Ш. Х., & Тўхтаназаров, И. И. (2020). ЁШЛАРНИНГ ҲАРБИЙ-ВАТАНПАРВАРЛИК ТАРБИЯСИДА ЖАНГОВАР ВА МЕҲНАТ ШУХРАТИ МУЗЕЙЛАРИНИНГ ЎРНИ. Интернаука, (21-3), 74-75.

15. Мамажонов, Р. А., & Ахунов, И. И. (2020). ҲАРБИЙ-ВАТАНПАРВАРЛИК ТАРБИЯСИДА БАДИИЙ АДАБИЁТ, КИНО, ТЕАТР ВА ТАСВИРИЙ САНЪАТНИНГ АҲАМИЯТИ. Интернаука, (22-3), 64-66.